

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԵՄԻՑ

Այս մօտաւորապէս Դարիկէօֆի նկարագիրը՝ Մեր այժմեան ուսումնարանի վերա նայելով շատ զոտար է չը նախանձել այն ազգերին, որոնց սե-
րունդը պայպիսի ուսումնարանների մէջ է կըրթի-
վում, և անկարելի է չը ցաւել, երբ մտքերս բե-
րենք, որ մենք էլ կարող ենք ունենալ և ունենալ
դրա համար միջոցներ, բայց զգեալաբար չենք
կարող կամ չենք ուզում հասկանալ նոցա նշա-
նակութիւնը, իսկ մեր ազգի լուսաւորութեան
համար նշանակուած գումարները անօգուտ են
գնում շնորհիւ մեր լուսաւորիչներին անհասկա-
ցողութեան և կրօնամօլութեան։ Առնենք օրի-
նակ Նոր-Նախիջւան քաղաքը իր վից չբնակալ
գիւղերով։ Սա ինչպէս յայտնի է ունի մեծ դրա-
նակաւ միջոցներ վարձած տներնեքի մօտ նշա-
նակուած, բայց ինչպէս է նա գործածուի այդ գու-

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԻՆ

Խօսենք հակառակ: Վայր է ընկնում այն հիմնարկութիւնը, որի գործակատարքը չէ

մարմնե՛ր՝ միայն տէրտէ՛ր, տխրացու՛ պատրաստեալու՛ Կարծիս՝ բաւական չէ, որ ծխական գորոցները մի՛մ մասալս տխրացունք են տալիս ժողովրդին։— մեր խիստի՛ նախընտելի հիմնած ունեն նաև երկու հոգևոր գպրոցներ մասնաւորապէ՛ս հոգեւորականներ պատրաստելու՝ հոգեւոր։ Ինչպէս երեսմի՛ է, փոքր ժամանակից մի ղովորդին տեղ մնալու չէ եկեղեցիների մէջ տէր տէր տխրացունքից։ Ի՞նչ վեց գիւղերի մէջ կարելի է ստիւլ, չը կայ ոչ մի գպրոց, որովհետ չառ կծու իրօնա կը լինէր, եթէ այդ գիւղերում եղածները գպրոց անուանէինք եւ չը կարձէք, որ քաղաքի գպրոցները ժողովուրդն է հիւսում։— ոչ սա բոլորով մի անտարբեր է այդ ծին, այլ հիմնովնրով մի քանի անձինք են, որոնց օգուտ քաղելով ժողովրդի այդ անտարբերութենից, այս կամ այն կերպով իրաւունք են ձեռք բերել նշանավաւած գումարները իրանց խելով իշաձի պէս գորածելու, առանց մի որ և ի կոնսուլտի ժողովրդի կողմից, և չը կարձէք նմանապէս, որ այդ պարտիքներ ունեն մի որ և ի լուստարչական յատկութիւն, — ոչ բնաւ, որով հետև արանք արդէն բնականից ողորմելի և իր նաձով սրած ձե՛նք են։ Այժմ կարծեմ հաւանալի թէ ինչու հոգևորականն իւր Նախընտելութեւն օրէ սուսկի նման բազմանում են։ Այլիս րանեն մեզ այդ մարդիկը։ Ինչ են խոտանում գոքա, պատասխանք չառ յուսանաւական է... Ետրիհօֆի նման ուսումնարան հիմնելու համար մեզ հարկաւոր մի լինեալ անփութ զբաւական միջակայք, քան թէ այժմ մեզ գործ եղբ անում հիմնելով նոր արտաւնարան և պատրաստելով այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք

Հայոց ազգը այս րոպեին այն դրութեան մէջ է գտնվում որ հարկաւոր է նորան վերականգնեցնել թէ բարոյապէս, թէ անուստապէս և թէ հոգեպէս Վեր ազգը այն ժամանակ դուրս կը գայ իր նեղ ու մութ շքերջանից, կըր նորա մէջ կը տարածվի սէր գէպի ընթերցանութիւնն Նա այն ժամանակ կարող է իրան ազգերի շարքում դասել կըր լրագիր և գիրք ասած բառերից չի պզկի այնպէս ինչպէս թուրքը խողի մեջ: Եւ յիշատի ազգի կամ հասարակութեան լուսաւորութեան աստիճանն իմանալու համար հարկաւոր է նայել նոյն ազգի մէջ հրատարակվող լրագիրնրի ու հեղինակութեանց թիւն և նոցա տարածման ժողովրդի մէջ: Վեր ազգի թէ բարձր և թէ միջին զտակարգը աւելի սիրով և եռանդով կարդում է օտար հեղինակութիւններ և հրատարակութիւններ քան թէ իրանը, որովհետեւ մեր օրինաւոր հեղինակութիւնք այնքան սակաւ են, որ քիչ ժամանակում կարելի է վերջացնել և կամ այն աստիճանն փառ, որ մինչև անգամ ուշադրութեան արժանի ևս չեն նոյնը կարելի է տեսլ և թարգմանութեանց վերաբերութեամբ Վեր մինչև այժմ եղած հիղե-նակների ինքնուրոյն աշխատութիւնների մեծ մասը եզկլ են կրօնական, իսկ թարգմանութիւններ այնքան սահմանափակ, որ ծառայել են միայն մի քանի անհատներին և ոչ ընդհանրութեան. այսպիսի տեսուր երևոյլ առաջացել է նորանից որ աշխատողները վաւր վել են կրօնական զգացմունքով և կամ աշխատել իրանց անձը գրականութեան մէջ անմահացնելու համար դրոյմել իրանց անունները գրել երեսին և մի բան գրել կամ թարգմանել առանց օրինաւոր ընտրութիւն անելու, առանց իրանց հաշիւ տարւ թէ ի՞նչ և անուժ, ի՞նչ են թարգմանում, հեղինակում Հայը այնպէս է կարծել թէ իր հեղինակութիւնը կամ թարգմանութիւնը իրան հաճել և ընդունելի լինելուց յետոյ, ընդունելի է

Անցյալի ներկայ հանդամանքները և կհան-
պայմանները այնպես են այժմ, որ մեզ մի-
այդ տեսակ, և հարկե Բուք Ինչ մեզ յարմարե-
լած փոփոխութիւններով ուսումնարանները կ-
րազ են բարձրել ժողովրդի մտաւոր և նիւթ-
կան գրութիւնը, Վուցէ ընթերցողը կը հարց-
ինձ, թէ որտեղից պիտի ստանանք մենք և
համար ծխական ուսուցիչներ և քահանան-
եթէ բոլորն էլ երկրագործներ և արուեստագ-
ծներ լինեն, Գծուար չէ այդ հարցմունքին պ-
տասխանել, Ինչո՞ւ այդ տեսակ ուսումնարա-
ներում աւարտող երիտասարդները կարողան-
լու չեն ծխական գլղողներէ մէջ ուսուցչ-
թիւն առնել,---իմ կարծիքով միայն սոքա կար-
են մեզ ժողովրդական ուսուցիչներ գտնո-
րովհետեւ նորա բայի կարգաւ և գրել ուսուցչ-
ներուց թիւներն են զեւ չառ պիտական կեան-
տեղեկութիւններ հաղորդել և ոչ միայն

Այսպես ուրեմն մենք չունենք միջին և ստորին դասակարգին մատչելի հեղինակություններ (մասամբ բացառություն է կազմում Պոլսի գրականությունը, ուր երբեմն երևում են թեթև լեզուով գրած, ժողովրդեան հասկացողությունն մատչելի թեթևագոյնություններ և թե հեղինակությունը)։ Այնպես, եթե կարելի է այսպես ասել, մեր ոչ հին և ոչ էլ այժմեան գրածքների մեծ մասը չեն ծառայում հասարակական շահերին, ուրեմն և իրանց բուն նպատակին։ Այս ցավառաճն առնելու մասին կը խոսենք իր տեղը։ Այժմ գանք մեր լրագրիների վերաբերությունում։ Եթե ընդունում ենք այն ճշմարտությունը որ լրագրիները առելն ազդում են հասարակության զարգանալուն, դուրս բերում ժողովրդին թմրությունից, հարուստում ֆևսասկար ուղղություն ծառայող անձերին և այլն, եթե համաձայն ենք այն կարծիքին թե լրագրությունը ուղղակի խոսում է ազգի բերանից, ցոյց առնելն նորա պակաս և ֆևսասկար կողմերը, առաջարկում այն կամ այն հարցը բնորոշել և չնկատել, ապա ուրեմն պէտք է խոստովանվենք որ լրագրիները առելն մեծ դեր են խաղում քան հեղինակությունները։ Այսպես ասած լրագրությունը հեղինակների համար ասպարէզ բաց անում։ Մեր լրագրիների մէջ երբեմն երևում են մի քանի լիցիտակցի կամ գրուածքներ, չեն խոսում առաջնորդող յօդաժանքների վերաւ. այդպիսի լիցիտակցիներունց թիւը քամբախաւարաւ շատ քիչ է։ Չմշակուած են գրիւ և մի քանի ամենից յետոյ դադարում, այլ ևս չեն գրում։ Մշակվիրաբերիւք այս երեւոյթը. նորան որ նոքա այլ ևս նիւթ չեն գտնում գրելու, թէ նիւթ չառ կայ, բայց իրանք չեն կարողանում գրաւ նել։ Իմ կարծիքով չէ կարելի վերաբերել առաջին, որովհետև գրողները, եթէ կամենան, ամեն մի քայլափոխում նոր բան, նոր երեւոյթ տեսնելով կընդարձակեն նորան և քան կը գրեն, այլ շուտով կարելի է ասել որ նրանք ենթարկվելով կեանքի միակողմանի ազդեցութեանը, չեն մտածում մի կերպ հարստացնել մեր գրականութիւնը կամ լրագրութիւնը։ Մեր երիտասարդների մէջ, ինչպէս է ամեն տեղ, կը գտնվեն այնպիսիներ

Ջուրիւ.

4. Առտուածատուերեա

որոնք ձերք ունեն մի հարցի վրա դատադու-
թիւն տալ բերանացի, կը գտնվին և այն-
պիսիներ, որոնք շնորհք ունեն մի երևոյթ
գուրս բերել գրէն զօրութեամբ, երբորդը
ճարպիկ է խօսողն և գրողն թէ մաքրի և թէ
լեզուի սխալներ գտնելու և այլն... բայց
այս ձիւքերը մնում են մեռած, քնած, չեն
գործ զրկում: Կնշու: Արմէշեան նրանք չեն
միանում, չեն կապուում միմեանց հետ և
օգուտ չեն քաղում միմեանցից և ապա օգ-
նում ողբին: Աւրին եթէ մեր հասկացող
երիտասարդները մի փոքր մտածէին, վայր
իջնէին իրոնց հպարտ ու ինքնահաւան կա-
ֆէրայից և առաջարկէին միտ՝ ոչ այնքան
բարձր կը թուէին ստացած պարտններին
կապուել մի խումբ, մի ընկերութիւն և այս
վերջիններն էլ աւտոմեարանից դուրս գալուց
յետոյ ևս ամօթ չը համարէին օգուտ քա-
ղել առաջիններից, ևս առաւել զորգացնելու
իրանց ընդունակութիւնները ապագայում
իրանց օգտաւէտ կացուցանելու, այն ժամա-
մանակ մենք կունենայինք շատ ընկերութիւն-
ներ, որոնց անկամները ձեռք ձեռքի առած
ընդհանուր զօրութեամբ կաշխատէին մեր
գրականութիւնը հարստացնելու: Պարզ ա-
մենք, ի՞նչէ մենք կարգանք մեր թէ հիզե-
նակութիւններ, թէ թարգմանութիւններ և
թէ լրագրութեանց մէջ յօդվածներ, ան-
պատճառ գտնուում ենք սխալներ թէ լեզուի
և թէ մաքրի կողմից, բայց երբ մենք կու-
նենանք, ինչպէս ասացի, ընկերութիւններ,
որոնք իրանց աշխատութիւնները աւելի ըն-
դունելի և մաշկելի կացուցանելու համար կը
խորշեն միմեանց հետ, կը վիճեն, կը դասեն
և ապա կը տարածեն ժողովրդի մէջ, այն
ժամանակ, եթէ չեմ սխալուում, ոչ հեղինա-
կութեանց մէջ կը գտնուէին խոշոր սխալներ,
և ոչ էլ լրագրութեանց մէջ ոչ մի օգոյն
չը ծառայող յօդվածներ: Եթէ իմ առաջար-
կած միտքը ընդունելի կը լինի մեր երիտա-
սարդներին, այնուհետեւ մենք կունենանք
այնպիսի գրածներ, որոնց կը համակերպե-
նէ բարձր, թէ միջին և թէ ստորին դա-
սակարգի ժողովուրդը: Ժողովրդի մէջ կը
տարածվէր սէր դէպի ընթերցանութիւն,
օւրին և դէպի առաջագիտութիւն: Բայց
քանի որ մեր գրականութիւնը պէտք է այս-
կէտի վրա մնայ, քանի որ նա պէտք է սպաս-
մի քանի անհատների երեւալուն, որոնք
քամրատաւաբար շատ ուշ ուշ են երևում
մեր ազգը չէ կարող իր նպատակին հասնել
նս այստեղ չեմ կամենում հարուածել այն
պարտններին, որոնք աշխատել են կամ աշ-
խատում են գրականութեան մէջ, միայն ե-
կամենում եմ ասել որ աւելի լաւ կը լինի
գործել ընդհանրութեան միարանութեամբ, ո-
գործը աւելի շուտ առաջ գնայ, որովհետեւ
մէկը որքան էլ հասկացող լինի, այնու ամե-
նայնք կը սխալվի: Աւրին պ. պ. երիտա-
սարդներ, միացէ՛ք, կապեցէ՛ք ընկերութիւն-
ներ, հարստացրէ՛ք մեր գրականութիւնը, ցա-
նեցէ՛ք որ չնձէ՛ք: Բայց ի՞նչ կտէ՛ք թէ մեն-
մեր աշխատութեան համար վարձատրութիւն
չենք ստանում կամ չենք ստանալու, ևս է-
կասեմ՝ դեռ պէտք է քննել յետոյ երազ տես-
նել: դեռ պէտք է ժողովրդին կապել ընթեր-
ցանութեան հետ և ապա երբ ժողովուրդը
հայ ու պաղտի հետ անհրաժեշտ կը հա-
մարէ լրագիր ու զիւր, երբ լրագիրների ու
զիւրի ցանկացողը կը շատանան, դուք է-
վարձատրութիւն կը ստանաք: Վերջացում
եմ իմ յօդվածս կրկնելով «Մշակ» լրագ-
րի «Մեր գիւղական բնանական կեանքը» վե-
նագրով առաջնորդող յօդվածի այն սողն
թէ՛ «միւս կողմից բարբառական գաղափորնե-
ր ամբողջի մէջ սերմանողները հանդիսանում և
աւտոմեարանը, լրագրութիւնը, գրականու-
թիւնը, թատրոնը, հրապարակախօսութիւնը
և այլն...»

Քաղաքին զուժայի մէջ, ինչպէս լրագրութիւնը յայտնեց, առաջարկեցաւ հարց զերեզմանատան բնադարձակելու մասին: Խօսելով գերեզմանատան մասին, անտեղի չենք համարում յիշել այստեղ թէ ինչ է մահը և ինչպէս են նայում մահական վերա դեռ անկիրթ ազգերը: Երբ մարդս մտնում է աշխարհը, այն օրից նա սկսում է փոքր առ փոքր զարգանալ, աճել նախ և առաջ իր մօր կաթնով և յետոյ հասակը առնելով, — երկրին արտադրած պտուղներով կամ նորա վերա զարգացած կենդանիները միտել: Նա շարունակում է աճել ֆիզիկապէս և կեանքի մէջ ապրելով զարգանում են նորա մէջ ընդունակութիւնները զանազան կերպով, — հարկէ նայելով երկրի կլիմայի յարմարութեան և շրջապատող ազգութեան աշխատանքութեան: Այսպէս մարդս կարճատեւ ժամանակաւոր հիւր լինելով երկրին վերա՝ ձերութեան հասակին արդէն նորա արիւնը սկսում է ցամաքել, ցամաքելով աւրինը, թուլանում են նորա դամարները, շնչերանքները սկսում են բախել ծանր, խանգարվում է մարսողութեան կանոնաւորութիւնը, մարմինը ընկճվում է վերջապէս մեռնում: Պատահում են զանազան պատճառներով և հիւանդութիւններով և երկրասարդների մահը: Առհասարակ մարդս կեանքի ժամանակ տէրք է աշխատել լաւ ապրել և բարեկուսացնել իր նմաններին զրութիւնը և ոչ թէ արդէն դիակ դառնալով, ուզենայ փառաւորվել փարթամ և անտեղի փառասիրութեամբ...

Կովկասի բնակիչները սկսած կիսավայրենի լեռնականներից, ինչպէս օտերը, արխաղները և այլն, մինչև մեր հայ վաճառական դասը և, եթէ կը ներվել ինչ ասել այստեղի հասկացող դասը, սարքում են ծաշիւ հանդուցեալ թաղելուց յետոյ, ոմանք փարթամ և ոմանք հասարակ, նայելով կարողութեան. և այն հացկերոյթը կրում է զանազան ազգութիւնների մէջ զանազան անուններ: Ոմանք առում ենք քելիս, Օսերը առում են խարնազայ և այլն և այլն: Պատահում է, որ հանդուցալի տէրը կարողութիւնը չէ ունենում — այն ժամանակ պարտք է առնում, որովհետեւ այդ հացկերոյթը արագան պարտաւորութիւն է համարվում: Իսկ ով որ չէ սարքում քելիսը, — բամբասում են թէ նա իր մեռելը անթաղ թողեց...

Կարծում են որ քելիսն է որ նրան արքայութիւն է տանում, բայց մոռանում են Քրիստոսի ասածը թէ՛ «քո հաւատը կապրեցնէ քեզ»: Սեր քաղաքին հայ հասարակութեան մէջ թաղումը առաւել փարթամ լինում, ինչպէս կարգադրելին յայտնի է հազցում են ամենաթանկագին սեւազգեստները մինչև անգամ ամենահաւատարմ ազգականներից, սկսում են լաց, կոծ, պատրտաւորում են թանկագին կերակուրներ և սկսում են մեծ մեծ ծախսեր անել մինչև 1000 կամ 2000 մանեթ: Մինչև անգամ աղքատ ժողովուրդը կեթարկվում է նոյն ախախն: Բայց մեր հասարակութիւնը գեւ չէ մոռնում, որ քելիսը չէ կարող փրկել մարդու հոգին քանի որ մարդս իր կեանքի շրջանի մէջ ընթացել է չոր և կռակաւ ծանապարհով: Իմ կարծիքով աւելի լաւ կը լինէր, եթէ մեր հասարակութիւնը մոռճէր և հաթխալ որ աւելորդ է իրար տեղը այնքան ծախս անել և ծախսած փողը կէսը ընծայէին յազուտ քահանաների հոռնի և մեր ծխակաղպողոցների բարեկուսութեան համար: Հանդուցեալի հոգին առաւել կը պայծառանալ էթէ իր ազգի ՀՔաւոր մշտնիկները շարունակաբար յիշեալ միջոցներով ուսում

Համարակալութեան փորձերը մի օրում գահազան վերակուրսերով և զինկներով, կամ բոլոր ազգականներին հաղցնելով թանկագին առաքելներ...

Այս համարակալութեան յերանց միշտ լքուած է, որ մեր քահանաները զոյ կն, հարբեցող են, շատ փող են պահանջում՝ պանի, թաղման, մկրտութեան համար և այլն և այլն Գանի որ նոցա վեճակը չեն ապահովի, քանի որ ընտանիքը նորանց պահանջում է մոռուկ, քանի որ որպէք պահանջում են կրթութիւն, նոքա շարաթական քսան կոպէկ և կամուտով կարող են արդեօք բաւականանալ — Այս ուրեմն պէտք է ապասն, որ մարքի մեռնեն, որ թաղեն, կամ պէտք է մկրտեն և պասկեն որ փող վերցնեն: Իսկ ի՞նչ օրէնքները չը պատահեն պէտք է քաղցած պիւրտան: Եւ չեմ ասում որ քահանաները բոլոր լաւ մարքի են, — ոչ: Կամենում եմ տեսլ, որ պէտք է ապահովել քահանաների վեճակը, ինչպէս «Մշակը» իր ստանդորդը յօդուածներից մի քանիների մէջ խօսել է քահանաների ոռծկի մասին Այն ժամանակ մեր համարակալութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու որ քահանաները լինեն բարոյական և կրթական: Առանց բաւարկելու քահանաների վեճակը, միշտ կաղապարելով, որ անկարելի է քահանան լաւ լինի, որովհետեւ հացի խնդիրը նորան շատ անգամ առկում է խղճմաների դէմ գործելու: Եւ հաստատում եմ որ նշանակելով քահանաներին ոռծիկ, ինչպէս և խօսվեցաւ, արագան Գարբիէ Այլաքանից կազմած ժողովի մէջ, — համարակալութիւնը կունենայ առաւել կրթիւլ քահանաներ և շատ ուսումնասարտ երիտասարդներ կը նուիրեն իրանց այդ պաշտօնին:

Բ. Տէր-Աբրահամեան

ՆԱՄԱԿ ՄՕԳՕԳԿԻՑ

3 յունիսի

Մօզզօկ քաղաքի հայերն եւ չէին կարող անտարբեր մնալ դէպի իրանց թշուառացեալ հայ եղբայրները, որոնք տանջվում են տաճիկ բռնակալութեան և հարստահարութեան տակ: Վանի հայերի անբաւ զինվորները, նոցա կալուածների հրդեհի ճարակ լինելը, և այն էլ այնպիսի բարբարոս և անախճալ կերպով, պէտք է ծառայէ իբրեւ անուրաւակ պատմական դաստիճէ որքան բարբարոսութիւնը թաղապորում է հաճկատանում և թէ որքան խեղճ հայերը իբրեւ քրիստոնիայ ազգ, անինպարար ենթարկվում են այդ բարբարոսութեան: Վանի հրդեհը միւս հաղարուստ զինվորների և հարստահարութիւնների հետ, միթէ չի ստիպի լուսաւորեալ Եւրօպային իւր ուշադրութիւնը դարձնել այս անտէր ու անպաշտպան մնացած ազգի կրաւ: Գումարը:

Ահաւասիկ ուղարկում եմ յօդուտ Վանի հրդեհից մատուածների «89» ութսուն ինն բութ ութսուն հինգ կ. որից հանելով ճանապարհ ծախքը 1 ր. 25 կ. մնում է 88 բութի 60 կոպէկ, որը ժողովեցի Մօզզօկի հայ հասարակութիւնից: Աս պարտաւոր եմ շնորհակալութիւն անել ստորագրութիւնով մասնակցող յարգելի պարսկներին իբրեւ պատու որ նուիրողութեան և ջերմ համակրութեան համար դէպի իրանց եղբայրները: Ահաւասիկ ստորագրողների անունները:

Գ. Ք. Տ. 3 ր. Աղամ Մարգարեանց 1 ր. Գաբուս քան. թաւանեանց 1 ր. Նիկողայոս Տէր-Ս. Կոնյանց 1 ր., Մի. օմն 1 ր., Ա. Տ. Վ. 1 ր., Պօղոս Շիլեանց 5 ր., Զարոյթիւն Գանձումեանց 3 ր., Գալիսեանց 2 ր., Զովէթ Կոմարեանց 3 ր., Զովհաննէս Աւետիսեանց 3 ր. Մկրտիչ Զովհաննէսեանց 1 ր., Մակար Զովհաննէսեան Բարսեղեանց 3 ր., Պարոտ Գանջումեանց 4 ր., Պօղոս Գանջումեանց 3 ր., Կոտան Աբրեղբաբեանց 2 ր., Անդայտ 3 ր., Զարոյթիւն Շորպարեանեանց 1 ր., Զովհաննէս Կամենիկեանց 2 ր., Կրիգոր Լիսիցեանց 1 ր., Զակար Վափլանեանց 1 ր., Մկրտիչ Կամենիկեանց 1 ր., Միքայէլ Երեցիկեանց 1 ր., Խաչատուր Սուրանեանց 1 ր., Մկրտիչ Խիւանեանց 1 ր., Զովհաննէս Խիւանեանց 1 ր., Նիկողայոս

1 ր., Պոլսոյ Մանուկեանց 50 հոգւ., Մկրտիչ Եանդուրեանց 1 ր., Գեորգ Գաւազ. Յիւրեանց 50 հոգւ., Դեորգ Գաւազեանց 1 ր., Ասեփան Ներսիսեանց 1 ր., Ասեփան Մեկրումեանց 50 հ., Միքայէլ Թումազեանց 1 ր., Անյոյս 1 ր., Գաբրիէլ Թումազեանց 3 ր., Ասեփան Լաւնջարեանց 25 հ., Զաւոր Թումազեանց 50 հ., Գերովմէ Լազարեանց 50 հ., Զաքար Տառաեփեանց 50 հ., (Մ. 1.) 3 ր. Զովնանէս Սերեբրակեանց 3 ր., Պոզուս Գուրգէնքէկեանց 50 հ., Մկրտիչ Սերեբրակեանց 1 ր., Գրիգոր Աբէշեանց 40 հ., Պետրոս Միքիմարեանց 40 հ., Գեորգ Զամուկեանց 40 հ., Մինաս Գոզակեանց 40 հ., Կարապետ Առամազեանց 40 հ., Կարապետ Կաւթեանց 20 հ., Կարապետ Ալիփանեանց 20 հ., Քերովմէ Կասպարեանց 20 հ., Գեորգ Գուրգէնեանց 20 հ., Զովնանէս Գրիգորեանց 25 հ., Մինաս Խումարեանց 50 հ., վասիլ Արտեմեանց 25 հ., Զովնանէս Կանջուեանց 1 ր., Սարգիս Ռոտոմեանց 25 հ., Զովնանէս Գումալյանեանց 25 հ., Զովնանէս Առամազեանց 25 հ., Զամբարձում Առամազեանց 20 հ., Գեորգ Բաղդասարեանց 50 Գեորգ Բաղդասարեանց 40 հ., Տրչատ Զամբարձումեանց 30 հ., Կարապետ Խատաեանց 50 հ., Կարապետ Կարախանեանց 30 հ., Գեորգ Մեծատեանց 50 հ., Զաւոր Զուգինեանց 1 ր., Կրիգոր Զաւորեանց 50 հ., Զովնանէս Գարափանեանց 50 հ., Ասաքել Աւստրալեանց 1 ր., Գերմանացի Ասաքիլ Ֆատում 1 ր., Կրիգոր Յ. Նազարեանց 50 հ., Պետրոս Լիոնցեանց 25 հ., Գրիգոր Մեկրումեանց 25 հ., Սարգիս Աղաբեցեանց 25 հ., Մարտին Գուլպեանց 50 հ., Քերովմէ վելիկանեանց 60 հ., Գեորգ Ասառեանց 30 հ., Կրիգոր Նազարեանց 75 հ., Ասեփան Աղապեանց 20 հ., Ասաքել Խատաեանց 20 հ., Դազար Միքիմարեանց 20 հ., Սարգիս Մանուկարեանց 20 հ., Կասպար Կաւթեանց 20 հ.

Գաբրիէլ քահանայ Տարփալեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարի հետ ուղարկում ենք մեր բոլոր բաժանորդներին պատերազմական բռնի քարտէզը հայերէն լեզուով, որի վրա ներկայացրած է Թիբլիքիան և Կովկասը: Իսկ քարտէզի մի անկիւնում փոքր զիւրքով կայ ամբողջ Եւրոպան: Կովկասեան քարտէզում կարծիր ներկով նշանակված են Ռուսաց կայսրոյն հաճկայ և կանխք Պարսից տէրութեան սահմանները: Այդ քարտէզը մերն պարտական էրք մի կրիտասագրի աշխատանքութեանը:

ԳՕՐՈՒՑ Ձեզ գրում են «Մարտի 21-ին վեհապետ Կաթողիկոսի ծման տաճաներով տարեգրան էր: Այն օրը թիմական վերատեսուէ Յ. Տէր-Զովնանիսեանի հրամանով Գօրու երկօռու զպրոցները աշակերտները եկեղեցի տարփայն, որտեղից ուսումնարան վերադառնալով, ներկայ գտնվեցան մի ուսուցչի ճառախօսութեանը, որ բացատրեց նոցա նոյն երկայ տօնի նշանակութիւնը, աչքի առջև առնելով վեհապետի ազգօրում զործունեքիւնները:

Մեզ պատմում են որ միտ օրերու ԳՕՐՈՒ պօլիցիական վարտութիւն Բօրծմանու կառնաւ ուրեց մի ուսնայեցեան, (Բաճաւ վիճակիլ), որ կրիտասով տեղ էր քաղցրում: Ինչ մտքեր էր յայտնում նա, մեզ յայտնի չէ: միայն ասում են որ այդ մարդը շատ լաւ խոսում էր հայերէն, ուսմերէն, տանկերէն և վրայերէն լեզուներով:

ԳՈՒԹԱՅԻՒՆՑ Ձեզ գրում են որ այնտեղի հայոց ծխական երկօռու ուսումնարանում հարցաքննութիւններ կային: Որոգայտ զպրոցի աշակերտներ մի մտար չափ լաւ էր պատմականում, իսկ միտ մտար ոչինչ չը գիտէր: Այդ երկէղիքը բացատրում է նորաեղով որ պոլիցիական մի մայ ամբողջ տարի Գօրումարան չէր յաճախում: Տղաների ուսումնարանը հարցաքննութեան ժամանակ իրան առնել լաւ պատրաստված ջրից առեց քան իմ օրփոխական զպրոցը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԻՍՈՒՔԻՆ

ԹԻՒՐԻՒՐԻԱ

Փարզից հաղորդում են յունիսի 9-ին որ
Փրանսիական պառպանաւորների ժողովը 367
ձայների բազմութեամբ 160 ձայնի դէմ հր-
աժապելցաւ հաստատել նոր ուղղակի հար-
կերը, իր նախընտրութեամբ որ մինստրուիթիւնը ան-

—Ցէ տրեւէց Տեապոստոսը նա, որ յանիսի 9-
Սպարտա բերցրի 10,000 թիւաբն յորձակեց
չերնօթորդներին վրա, որպէս զի միմեան թիւ
բաց զգրքի այն մասն Տեա, որին առաջնորդ
է Ստելեանս-ժառոյ, բայց ջարդեց զանոն չերն
թորդներն եւ կորցրին մօտ 2000 հազր: Չեր
թորդները իրանց կազմի կարգին 80 սար
ված եւ 180 զինաւորված մարդ:

ԵՐԿՐՈՐԷ ՏԱՐԻ

«Փորձի» բաժնադրագրինը ամենայն տեղապար ըստ էության
Ստորագրուել կարելի է Տիֆլիսում՝ «Փորձի» խմբագրատանը, 2. Ենթխանդեպի ծխա-
խորի խմելու ժամանակ 2. Կրիգորյանի գրավաճառատնում: Ստորագրողացի կարող են
լինել խմբագրի հետեւելի հասցեով՝ Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго журнала
«Пордзъ» Իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Redaction du journal armenien «Pordz»

1 (5)

Ե. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑ

CRÈME DENTIFRICE SOLIDIFIÉE
(Crème dentifrice solide)

Этот превосходный состав **приводит** зубную пасту к тому, чтобы она была **густой**, и **предоставляет** при этом, **используя** ее, **полное** **здоровье** **зубов**, **исключая** **какую-либо** **неудобность** **или** **неприятность** **во** **время** **использования** **ее**.

Этот **густой** **крем** **не** **оставляет** **осадка** **на** **зубах**, **он** **лишь** **смягчает** **и** **очищает** **зубы**.

Вторая медаль
за заслуги

на всемирной выставке
в Париже.

PARIS

— 3 —

DENTORRINE RIGAUD
(Spécial de la carie dentaire)

Восполняя **в** **этом** **слабом** **аппарате** **зубов** **этого** **продукта** **свойство** **исключительно** **важное** **для** **здоровья** **зубов**, **он** **предоставляет** **полное** **здоровье** **зубов**, **исключая** **какую-либо** **неудобность** **или** **неприятность** **во** **время** **использования** **ее**.

Этот **густой** **крем** **не** **оставляет** **осадка** **на** **зубах**, **он** **лишь** **смягчает** **и** **очищает** **зубы**.

Вторая медаль
за заслуги

на всемирной выставке
в Париже.

Կատարությունների առաջած լինելով բանալ գրավածաւանոց Ետեւ թաղութ-
նում, պատմի ուսմի խնդրի պ. պ. Տեղական-
րէի և ինքնակշիւթը ուզող կը ինձ խրկանց
աշխատութիւնները թէ՛ն կամայօնական վար-
չարութիւնով։ Եւ ընտրուած եմ վաճառու-
ամին տեսակ աշխատութիւններ. իմ հասցեն

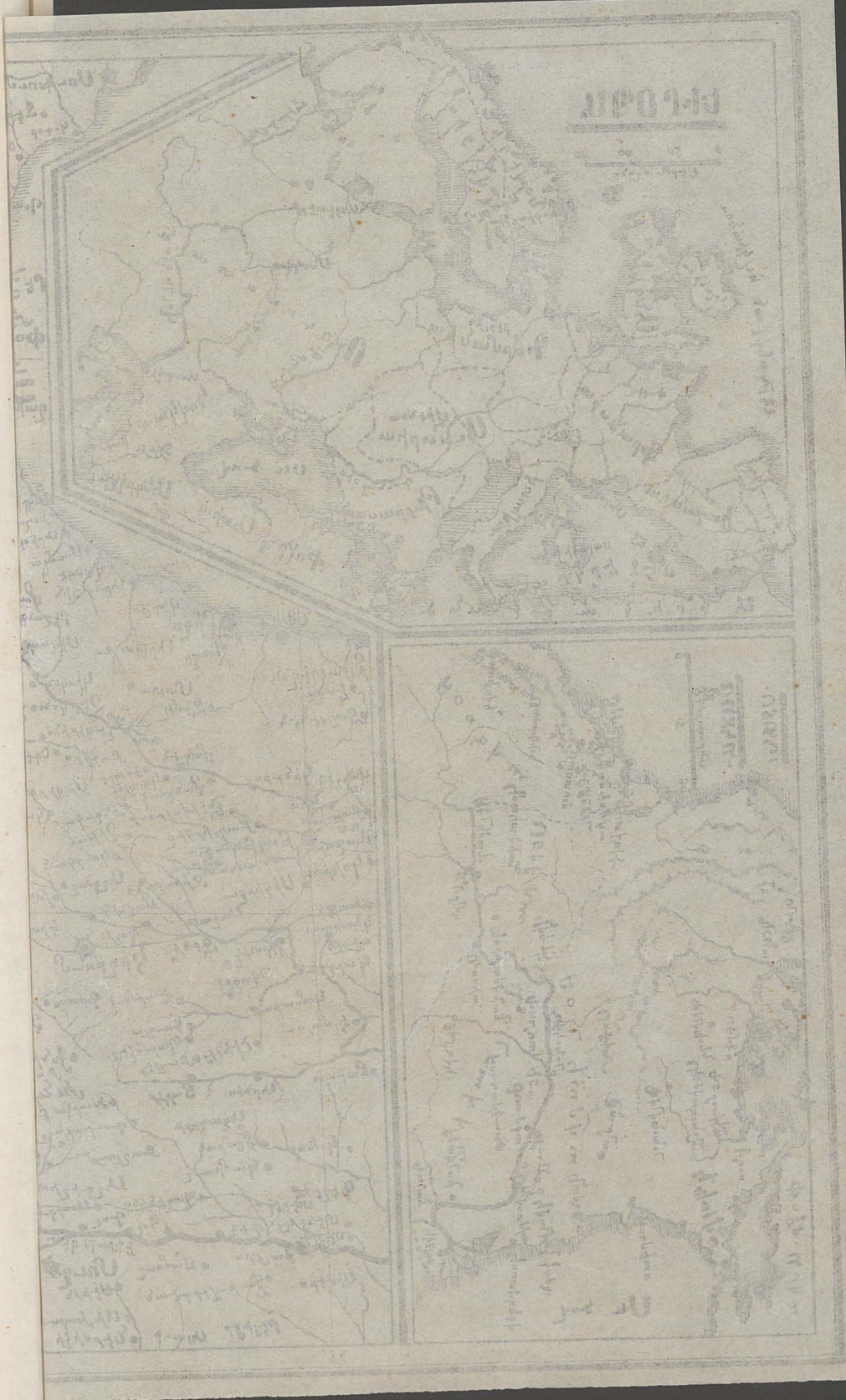
Въ комиссионный книжный магазинъ Мугдеси
Апоповъ, в т. Пуш у.

2--2

Գրիմագրայի 7-բորդ դասարանի աշակերտ
պատրաստում է մանուկներին գրիմագրա և ու-
րիշ ուսումնարաններ մանկու։ Հասցեն պ. 9.
Գրիգորեանի գրավածաւանոց

1—3

ՅՈՒՆԻՍԻՒՄ 23.		Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Յ Ո Յ Ց		ԹԻՖԼԻՍ. 1877.	
ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ		Բ.	Կ.	ՖՈՐԹ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱ-ԹՈՒՂԻ	
(Յունիսի 23-ին)				ՓՈՍՏ	
Ոսկին (պոլսական)	7 60	Կապույտի և Ան-զրկվածի	1	1) Ամեն տեսակ թէ նա-մաներ, թէ լրագրիներ,	գոյի տրակայից երեք-չաքի և չաքաթ օրերը
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1250	զարկածի	1	Ռուսաստանի և ար-տասանման ուղարկե-լու,	նորակի և չաքաթ օրերը
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 մ.	1090	Նոր-Նախիվան,	1	Մինչև Միխայիլով	և չաքաթ օրերը
Վիգրիչի 50/0 առաջի փո-խառնվածն առմ. 100 մ.	210	Աստրախան, Ղը-րիմ-Մայրաքա-	1	գտնվող երկրորդ 4 մամ. 54	և չաքաթ օրերը
Երկրորդ 50/0 վիգրիչի	205	աղանի և Երո-պական Ռուսաս-	1	մինչև 12 (բացի կրակի օրերից)	նորակի և չաքաթ օրերը
Մարտի կուրսը 265 ֆր.	100	տան	2	2) Բազում ծանապարհ-թեթե փոստը ընդունվում է երեքչաքի և ուղարկ-վող, իսկ ծանր փոստը երկուչաքի.	գոյի տրակայից երեք-չաքի և չաքաթ օրերը
Լոնդոնի կուրսը (Օղեսայի վրա)	9 48	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Վենայի կուրսը ամէ 136 զլ.	100	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Գարեծի բարձր.	5	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Աստրախան բանկի ակ-ցիան 200 մ.	280	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Փոթի թիֆլիսեան երկա-թուղու ակցիան 125 մ.	125	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Շաքարը բրոնզի	7 80	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» միս տեսակը	7 50	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» չաքարազը	7 30	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» տրակայի	7 70	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» մաքուր վաճառ	10 50	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Բամբակը երևանու Ա-մերկայի սերմից.	6 80	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Միս տեսակի հին սերմից.	5 75	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Բուրգը թուղի	5	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» թարաքամի	3	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Ալիբի Շորաքալու	1 40	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» երևանի	1 10	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Գարիչ.	65	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Մոմը բնաճարի (сгеп.)	12	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Մետաղա Նուխայ.	110	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Կախեթուհի.	50	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Կոկոնը Նուխայ (բոժ.)	25	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Ֆրիզոնը (լաքը) Աղու-լեսից	30	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Կոֆեն մոկոի.	27	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
Ղիանի	22	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը
» մարտնկայի	18	Աստրախան	3		նորակի և չաքաթ օրերը

աւերտ
նու-
պ. 9.

եւր
ծղար
ւաժա-
ւած մի
ղեւ
դեւ
ը ձեր
տեղը